SUNETUL ŞI ASCULTAREA. DIMENSIUNEA AUDITIVĂ A EXPERIENŢEI

Marina SCALEȚCHI,

studentă, anul III, Facultatea Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 165.62 E-mail : skaletsskaya@gmail.com

Sunetul apare în experiență ca o deschidere subtilă a posibilităților afective și atente a celui care ascultă. Implică corpul într-un joc al sensibilității. Cum anume? Sunetul pătrunde spațiul și întâlnește pielea ca o presiune fină, ușor perceptibilă inițial, capabilă, însă, să modifice ușor. Odată intrat în experiență, sunetul devine parte dintr-un fundal emoțional, pe care îl colorează sau îl umbrește cu tonalitate, ritm, intensitate. În acest moment incipient, atenția oscilează blând între a căuta sursa sunetului și a se lăsa absorbită în textura lui indefinită. Corpul reacționează: ritmul respirației devine mai calm sau mai alert, postura se detensionează ori se contractă ușor, percepând un alt fel de densitate temporală și spațială. Percepția operează acum la nivelul recunoașterii unor calități subtile: apropierea vagă, asperitatea discretă, pulsația lentă. Spațiul începe să se configureze ca un câmp de rezonanță, o suprafață vie în care vibrațiile se intersectează, se suprapun și dispar lent, lăsând ecouri și urme. Ascultarea construiește o fluidă relație între corp și mediu, între interioritatea emoțională și exterioritatea atmosferei sonore. Percepția lumii, prin peisaje afective pe care le modelează sunetele, se recompune treptat - o stare de receptivitate difuză, în care conștiința plutește atentă la nuanțe, ecouri și tăceri delicate.

În această cercetare, pornim de la ideea că ascultarea este un fenomen filosofic complex, un act care angajează întregul nostru mod de a fi. În sensul nancyan, ascultarea nu înseamnă doar auzire; ea implică o expunere continuă, o vulnerabilitate care ne confruntă cu imprevizibilul, cu alteritatea radicală. În actul ascultării, suntem atinși înainte să înțelegem ce anume ne atinge. Sunetul se manifestă mai întâi ca o prezență care nu cere permisiune pentru a pătrunde în spațiul nostru intim. Așa, sunetul se deschide ca o poartă către apariția celuilalt care se insinuează ca parte integrantă a propriei noastre experiențe afective și existențiale.

Cercetarea experienței auditive este necesară, căci ascultarea revelează o dimensiune care are un caracter diferit de cel setat de către termenii tradiționali ai percepției vizuale sau ai gândirii conceptuale, unde obiectul este fixat, delimitat, interpretat printr-o distanță stabilă. Sunetul nu apare niciodată ca pur obiect; el se face simțit prin apropiere, prin atingere, printr-o modificare a stării afective. Diferența aceasta dezvăluie că ascultarea este o formă de relație constitutivă între subiect și lume.

Pentru că propune o altă logică a apropierii, pentru că este o materie vie, pentru că atinge, traversează fără a cere permisiune, sunetul reapare ca o formă de relație

care deschide, lasă să circule, creează spaţiu comun fără să-l fixeze. Creează apropiere prin vibraţie, prezenţă prin rezonanţă, timp împărtăşit prin ritm. Aduce flux. Aduce atingere invizibilă în locul distanţei măsurabile. Leagă fără să închidă, adună fără să confunde, reuneşte fără să ceară identitate.

Ascultarea, în modul în care am căutat să o deschidem de-a lungul acestei lucrări ca o posibilitate de a fi în lume, care precede reflecţia şi chiar intenţia, făcând posibilă apariţia unei lumi sonor-experienţiale în care subiectul şi celălalt se constituie reciproc.

Capitolul întâi urmăreşte o coborâre în ceea ce înseamnă să fii atins de sunet. Am înaintat de la întrebarea dacă sunetul poate exista „în sine" şi am ajuns, treptat, la ideea că el se naşte abia în întâlnirea cu o ureche care ascultă, mai mult, una dispusă să primească, să fie afectată, să se lase atinsă. A fost conturat un prim gest: diferenţa între a auzi şi a asculta, între o percepţie involuntară şi o atenţie orientată, un gest activ, care transformă vibraţia în sens. O transformare în care sunetul devine o relaţie - între o sursă şi o deschidere afectivă. Ascultarea a fost înţeleasă, urmându-l pe Jean-Luc Nancy ca o întindere şi o mişcare de apropiere de sine, în care subiectul devine ceea ce aude, fără a se putea poseda pe sine, reconfigurându-se.

Pe acest fundal, am investigat natura afectivă a ascultării, ca mod fundamental de orientare şi deschidere spre lume. Am numit o stare din care lucrurile încep să prindă contur - o tonalitate de fond, o predispoziţie corporală şi afectivă care face posibilă apariţia sensului sonor. Am dat descrierea componenţei solului existenţial compus din mai multe straturi: ton afectiv, orientare pre-reflexivă, cadru de relevanţă, disponibilitate faţă de alteritate şi situaţionalitate corporală. Acestea determină dacă un sunet ajunge să fie perceput ca apropiat sau distant, blând sau violent, revelator sau neutru.

Am identificat apoi forma sonoră prin componentele ei constitutive - intensitate, durată, ritm, timbru, armonice, ecou - şi am observat cum acestea lucrează împreună în crearea unui spaţiu auditiv - afectiv şi orientativ. Spaţiul este acolo unde sunetul se lasă trăit, iar auditivul aşază şi apropie, atinge şi învăluie.

Dimensiunea spirituală a ascultării am trecut-o prin tradiţia zen, în contrast cu cea creştină, prima propunând o ascultare fără obiect, o contopire cu ceea ce este, a doua punând accent pe afectivitatea cuvântului rostit, pe puterea sunetului de a mişca interiorul fiinţei înaintea înţelegerii. Ambele cazuri folosind ascultarea ca o experienţă de transformare.

Capitolul a urmărit, astfel, să desfăşoare ascultarea în complexitatea sa fenomenologică: ca deschidere, ca mişcare, ca afect, ca localizare, ca reverberaţie, ca practică de sine. Ne-a interesat cum sunetul devine ceva pentru cineva, cum se întrupează în experienţă şi cum transformă această experienţă din percepţie în mod de a fi. Am conturat astfel terenul pe care ascultarea este o cale de a fi cu şi în lume.

Al doilea capitol, a urmărit o desfăşurare a modului în care ascultarea configurează apariţia celuilalt şi deschide posibilitatea formării unei comunităţi afective prin sunet. Plecând de la întrebarea: cum devine celălalt prezent în experienţă?, Analiza s-a concentrat pe condiţiile în care o apariţie sonoră - vocea, respiraţia, gestul sonor

- capătă statutul unei promisiuni de sens, iar ascultarea vocii celuilalt a fost descrisă ca o implicare etică: o formă de a fi responsabil în fața unei alterități care mă solicită fără să mă aparțină.

Din această deschidere spre alteritate, s-a configurat treptat comunitatea auditivă ca mod specific de a fi împreună: prin atingere fără posesie, prin expunere comună la același fenomen sonor. Am fost descris un regim al sincronizării - o formă de co-prezență afectivă, în care mai multe corpuri devin disponibile în același timp, față de același sunet. Această comunitate este de trei condiții: atenție, receptivitate și capacitate de răspuns. Ea presupune o implicare temporală: ascultarea este participare la o durată comună, iar această durată este matricea afectivă în care se conturează lumea împărtășită.

Am prezentat improvizația muzicală ca o formă privilegiată a trăirii împreună în sunet - co-creată, fragilă și etică. Practica improvizatorică s-a revelat ca un model viu de comunitate: una în care controlul este suspendat în favoarea unei ascultări reciproce, a unei atenții distribuite, a unei compoziții în timp real. Fiecare gest este răspuns și propunere, iar forma se constituie din acordaje fine între diferențe - improvizația - gest de coexistență.

Capitolul a culminat cu o reflecție asupra fragilității sonore ca forță politică. Ascultarea am descris-o ca formă de rezistență, mai ales în contexte în care vizibilitatea este refuzată. Practici precum percuția protestatară (Rhythms of Resistance), cântul queer colectiv sau DJing-ul comunitar creează spații sonore de prezență în ciuda precarității. Spații, unde sunetul susține o durată comună, se opune tăcerii impuse, reconfigurează ceea ce este considerat audibil. În acest sens, comunitatea auditivă este o comunitate a sensibilului reactivat, în care sonorul este și o poziționare - estetică, politică, afectivă.

Astfel, în această teză de licență, pe de o parte, am încercat să oferim o teorie fenomenologică și afectivă a sunetului ca mod de constituire a relației; pe de altă parte, am propus o lectură politică a practicilor auditive ca forme de viață comunitară. Acestea reflectă miza secundară a cercetării: a asculta sunetul în ceea ce dezvăluie minții.

Recomandat
***Svetlana COANDĂ**, dr.,hab.conf.univ*